

OTÁZKY A ODPOVĚDI

1. Co se stalo/děje v Sýrii?

V roce 2011 začali Syřané demonstrovat proti policejní brutalitě. Demonstrace se setkaly s tvrdou represí a rozrostly se v protesty proti režimu, podobné těm v ostatních arabských zemích. Demonstrující se na obranu proti armádě začali zbrojit a protesty postupně přerostly v občanské povstání. To během roku 2012 nakonec ovládly fundamentalistické skupiny, financované zejména ze strany arabských zemí Perského zálivu a Saúdské Arábie. Syrský režim zase získal finanční a vojenskou podporu Íránu a Ruska. Syrská občanská válka se tak proměnila v zástupnou válku mezi regionálními mocnostmi. Díky zahraniční podpoře z různých zemí trvá dodnes.

Sýrie se rozpadla na území ovládané vládou a na několik územních celků ovládaných různými milicemi. Nejsilnější džihádistická skupina, tzv. Islámský stát, mezitím ovládla značnou část syrského a iráckého území. **Ani jedna ze stran není natolik silná, aby zvítězila nad ostatními,** přestože se bojové linie různě posouvají. Díky zahraniční podpoře mohou vládní i džihádistické a jiné milice bojovat i přes to, že Sýrie se ekonomicky zhroutila a **polovina Syřanů je závislá na humanitární pomoci.** Zahraniční podpora je nepřímá či omezená (finanční, zbrojní či ve formě omezených vojenských jednotek a leteckých útoků), Rusko, resp. USA brání například vládní režim a Kurdy před prohrou, ale intervence nejsou natolik silné, aby jedna ze stran mohla válku vyhrát. V důsledku je syrský konflikt krvavým patem, kvůli němuž dále umírají lidé na všech stranách, byla zničena řada historických měst, například Aleppo a Palmýra, a podstatná část infrastruktury, ale i zemědělských a výrobních kapacit.

2. Kolik syrských lidí/děti muselo kvůli válce opustit své domovy a přestěhovat se v rámci Sýrie nebo úplně uprchnout ze země?

Od začátku války zemřelo asi 250 000 lidí, z toho asi 12 000 dětí; zraněno bylo skoro 10% Syřanů (na 2 miliony). **Více než polovina Syřanů, 12 milionů lidí, musela opustit své domovy.** Asi 4 miliony žijí v okolních zemích a širším regionu, přes 7 milionů žije jako vnitřní uprchlíci v Sýrii. Až polovina uprchlíků jsou děti. Podle organizace Human Rights Watch jen v Turecku

žije 700 000 syrských dětí ve školním věku a 400 000 z nich nechodí do školy. Většinou ztratily roky docházky už v Sýrii. Dohromady, v Sýrii i mimo, podle organizace UNICEF do školy nechodí 3 miliony školních dětí.

3. Jaké jsou důsledky války pro každodenní život dětí v Sýrii?

Na většině území panuje nějaká míra nebezpečí. Území ovládané rebely, zejména města jako Aleppo, Idlib, předměstí Damašku, válka z části vyprázdnila a zbylé obyvatelstvo je systematicky bombardováno ze vzduchu syrským vládním letectvem. Ve velké části povstaleckého území fungují jen improvizované státní služby nebo žádné, elektrina a voda fungují jen sporadicky.

V bezpečnější části země, ovládané režimem, nadále fungují státní služby, ale i ona se potýká s chudobou, tlakem vnitřních uprchlíků a nucenými odvody do armády a je terčem pravidelných bombových útoků džihádistů.

Hospodářství v všech stranách konfliktu se propadlo. Více než 12 milionů lidí je závislých na humanitární pomoci a na obě strany konfliktu nějaká pomoc proudí. Přes 4 miliony Syřanů ale žije v obsazených městech mimo dosah humanitárních organizací.

Na povstaleckém území takřka nefungují školy. Města jsou ostřelována, ve stabilizovanějších povstaleckých městech, jako je Idlib, nejde proud, v místech pod vládou islámského státu byla do škol zavedena fundamentalistická doktrína.

Uprchlíci mají jakýsi přístup do škol pouze, pokud žijí v organizovaných uprchlických táborech. Většina uprchlíků v regionu v táborech nežije, přes milion a půl syrských uprchlíků, kteří žijí v Turecku, své děti do tureckých škol kvůli jazyku posílat nemůže. Vyrůstá tak celá generace dětí, které, ať už v zemi, nebo mimo ni, třetím rokem nechodí do školy, **žijí s traumaty války a útěku a bez perspektivy na změnu v blízké budoucnosti.**

4. Kam obyvatelé Sýrie před válkou prchají?

Většina Syřanů (přes 7 milionů) se na útěku před válkou přemístila **v rámci Sýrie k příbuzným či do větších měst.** Skoro dva miliony lidí žije po většinou z docházejících úspor či z práce na černo v Turecku, asi milion Syřanů je v Libanonu, stejný počet v Jordánsku, čtvrt milionu v Iráku, přes sto tisíc Syřanů žije v Egyptě. Státy je tolerují, ale většinou ne-

umožňují legálně pracovat. Do Evropy se v posledních dvou letech vydalo asi půl milionu lidí.

5. Jak vypadá život uprchlíka na cestě?

Lidé utíkají často na několikrát. Nejprve utíkají co nejméně daleko v naději, že budou moci podporovat příbuzné, dohlížet na svůj majetek a po uklidnění situace se vrátit. Dále se vydávají, když není šance na návrat nebo na přežití v blízkosti domova. Utéci ale není vždy jednoduché – okolní země dříve umožňovaly překračovat masivně hranice, ale v posledním roce se hranice do Jordánska a Turecka zavírají. Podporu získají jen v organizovaných táborech, jako těch, které vede UNHCR v Jordánsku nebo turecký stát. Jde ale o podfinancované stanové tábory v jordánské polopoušti, anebo jsou to tábory policejně vedené, jako v Turecku. Kdo může, žije spíše ve městech. Ti, co mají úspory, z nich žijí, dokud jim nedojdou nebo dokud je podporuje například rodina z Evropy. Okolní země jsou navíc vesměs výrazně dražší, než je Sýrie, a utéct znamená čelit chudobě. Jiní si hledají špatně placenou nebo až otrockou práci na černo v sousedních zemích nebo přežívají bez perspektivy a bez možnosti poslat děti do škol. Mnoho dětí pracuje, například sbírá odpadky a žebra. Tisíce Syřanů se rozhodly jít dál do Evropy, protože nenacházejí způsob, jak důstojně přežít, a ztrácejí naději, že se budou moci vrátit domů.

6. Je podle mezinárodního práva možné legitimně žádat kdekoli o azyl z důvodu válečného konfliktu či jiných důvodů?

Ano, **překročit hranici bez platného dokumentu je legální, pokud člověk hledá azyl.** Uprchlík se nedopouští zločinu, chrání ho mezinárodní právo a pojem „ilegální uprchlík“ neexistuje. Podle práva uprchlík v příchozí zemi započne azylové řízení a záleží na přijímající zemi, jestli azyl udělí.

Právo vybrat si zemi útočiště ale v Evropě zajištěno není, z praktických důvodů je v posledních měsících ale tolerováno. Podle dosud platných evropských úmluv mají uprchlíci povinnost žádat azyl v první schengenské zemi, a pokud tak neučiní, mohou být do této země vráceni. Jelikož jsou počty lidí na útěku velké, hraniční země, zejména Řecko a Itálie, nezvládají absorbovat statisíce lidí a pouští je dál. Zbytek zemí upustil od jejich vracení. Chorvatsko, Slovinsko a Rakousko umožňují a samy organizují jejich pře-

sun dále do EU. Země jako Německo a v menší míře Švédsko a neschengenské Norsko přijímají žádosti o azyl, i když běženci cestou prošli jinými bezpečnými zeměmi. Proto také tam míří většina uprchlíků.

7. Co se děje s uprchlíky v České republice a v Evropské unii?

Lidé jdou většinou tam, kde mají rodinu či známé a tedy i možnost získat pro počátek ubytování a podporu, jakož i do zemí, kde je šance na to, aby si našli práci. Proto běženci například pokračují z Řecka do Německa a z Francie do Velké Británie. **Po příchoďu žádají o azyl a čekají půl roku až rok na vyřízení žádosti.** Dokud není vyřízena, nemohou zpravidla pracovat ani studovat a jsou závislí na rodině nebo na státní či charitativní podpoře. Česká Republika není cílem migrace a téměř žádní uprchlíci si u nás nepodali žádost o azyl. Česká policie ale uprchlíky zadržuje a internuje je v detenčních zařízeních, ale po uplynutí zákonem dané doby detence je pouští dál. Česká republika je oficiálně mezinárodně kritizována za nedůstojné podmínky v těchto zařízeních.

EU se nachází v situaci, ve které pod tlakem obrovských čísel migrantů přestaly platit běžné postupy, ale ještě nebyly schváleny postupy nové. EU se snaží reagovat na prostupnost hranic a na velkou koncentraci uprchlíků v hraničních zemích: posiluje policejní kapacity průchozích zemí, financuje do jisté míry humanitární reakce průchozích států a snaží se přerozdělit určitý počet běženců ze zemí, kde se koncentrují, jako je Itálie a Řecko. Nepanuje ale konsenzus o tom, jak postupovat. **Reakce EU je velmi pomalá a brzděná rozdílnými zájmy.** Například země střední Evropy, kam patříme i my, necítí tlak migrace, jelikož k nám téměř žádní uprchlíci nemíří, a odmítají se podílet na solidárním přerozdělování migrantů. Zatím nebyl nalezen mechanismus solidarity, který by nebyl méně postiženými zeměmi pocítován jako „dikťát“, a ani neexistuje návrh nějaké efektivní společné evropské strategie.

8. Co dělá pro pomoc Sýrii mezinárodní společenství?

Spojené národy prostřednictvím UNHCR organizují uprchlické tábory v Jordánsku a snaží se dopravit **humanitární pomoc, zejména potravu**, i do válečných zón uvnitř Sýrie, a to na všech stranách konfliktu. Bohužel potřeby financování humanitární

pomoci, kterou UNHCR žádá od všech členů OSN, zejména těch bohatších, nejsou podle UNHCR ani z poloviny naplněny a podmínky uprchlíků v táborech a uvnitř země jsou nedostatečné. Kromě toho do Sýrie a do Jordánska posílá pomoc i řada humanitárních organizací, jako je Člověk v tísni. Přístup k nejpotřebnějším je ale kvůli válce obtížný. Nezajištěná bezpečnost dodávek pomoci a podfinancování jsou také důvody, kvůli kterým jsou lidé ze své země nuceni utíkat do vzdálené ciziny. Mezinárodní společenství nejen že není schopné velmi komplexní válku řešit, ale nebylo ani schopné vnutit zapojeným stranám základní humanitární standardy, jako například humanitární koridory či bezletové zóny.

9. Co může udělat pro pomoc Sýrii a Syřanům každý z nás?

Lze podpořit činnosti Člověka v tísni v Jordánsku a v Sýrii. Na stránkách ČvT se pravidelně objevují informace o tom, co organizace dělá, a o sbírkách. Desítky běženců, které policie měsíčně pošle z detenčních zařízení, putují vlakem směrem do Německa. Těm lze pomoci skrze podporu organizací, které jim poskytují právní a humanitární pomoc, nebo skrze občanské iniciativy, jako je 24hodinová přítomnost dobrovolníků na Hlavním nádraží, které lze podpořit **osobně nebo finančně**.

Čeští dobrovolníci jsou velmi aktivní v zajišťování humánních podmínek přesunu tisíců uprchlíků na tzv. balkánské cestě. Donedávna organizoval tzv. Czech team podstatnou část humanitární podpory na přechodu Bapske v Srbsku. Sbírkový šatstva a finančních prostředků a jejich nasměrování, jakož i koordinaci dobrovolnických výjezdů lze sledovat na internetu. Základní informace jsou aktualizovány na www.pomocuprchlikum.cz.

Kromě sledování různých forem pomoci je stejně důležité se pravidelně informovat o důvodech migrace, lidských osudech, o reakcích evropských států a zkušenostech s běženci z první ruky. Média mají tendenci zpravovat skandální a neobjektivním způsobem. Každý by se měl snažit o to udělat si vlastní názor na základně aktivně vyhledávaných a kriticky přijímaných informací, nepodléhat emočním reakcím a stavět se k současné krizi co možná nejvíce racionálně.

Odpovědi vypracovala:

Zora Hesová, Analytička Výzkumného centra Asociace pro mezinárodní otázky

Odkazy:

Uprchlíci

www.pomocuprchlikum.cz

Migrace v angličtině

<http://syrianrefugees.eu/>

<http://frontex.europa.eu/trends-and-routes/western-balkan-route/>

<http://reliefweb.int/>

<http://www.europeact.eu/>

<http://www.balcanicaucaso.org/eng/Dossiers/Refugees-The-Balkan-Route>

Linky v cizích jazycích

<http://www.middleeasteye.net/>

<http://www.al-monitor.com/pulse/home.html>

<http://orientxxi.info/>

http://www.ecfr.eu/mena/syria_iraq_lebanon

Blog v češtině Zora Hesová

<http://blog.aktualne.cz/blogy/zora-hesova.php>

Knihy v angličtině:

Samar Yazbek: The Crossing: My Journey to the Shattered Heart of Syria, Rider 2015

Marc Lynch: The Arab Uprisings Explained: New Contentious Politics in the Middle East, 2014

John McHugo: Syria: A Recent History, Saqi 2014

Reese Erlich: Inside Syria: The Backstory of Their Civil War and What the World Can Expect, 2014

Poslední aktualizace: 12/2015